

INSTRUCTIE WINTERTELLING 2012

Wintertelling knobbelzwaan en meerkoet
op 21 januari 2012

Afdeling Faunazaken
December 2011

Internet: www.knjvintranet.nl

E-mail: biologie@knjv.nl

Telefoon: 033-4619841

1. Inleiding/achtergrond

Knobbelzwanen en meerkoeten worden sinds 2006 geteld op de derde zaterdag in januari. Hieronder is de telinstructie opgenomen, waarin een aantal dingen nieuw zijn ten opzichte van vorig jaar. Zoals gebruikelijk is een telformulier toegevoegd die kan worden gekopieerd ten behoeve van de tellers. Het verzamelformulier ontbreekt, daar deze vanwege de nieuwe dataverwerking overbodig is. Ten slotte is een bijlage opgenomen 'handleiding telsectorindeling' voor WBE's die nog niet gebruik maken van een telsectorindeling.

Waarom tellen

Cijfers zijn belangrijk. Voor de onderbouwing van ontheffingen zijn ze noodzakelijk. Ten behoeve van actualisatie van het faunabeheerplan zullen WBE's aan de Faunabeheereenheid gegevens van een reeks jaren moeten kunnen overleggen over populatiegrootte en afschot van schadeveroorzakende diersoorten. Ook om een praktisch uitvoerbaar faunabeleid in de provincies te bewerkstelligen en het effect van bepaalde beheersmaatregelen te evalueren, moet de WBE, FBE en KNJV over gegevens kunnen beschikken. Daarnaast gebruikt de KNJV de data voor landelijk beleid.

Om de gegevens van achtereenvolgende jaren met elkaar te kunnen vergelijken en provinciale uitwerkingen te kunnen maken is het noodzakelijk dat jagers jaarlijks op dezelfde wijze tellen. Om de WBE's daarbij te ondersteunen heeft de KNJV destijds een uniforme en structurele opzet gemaakt voor tellingen door WBE's.

De KNJV meent dat WBE's bij uitstek geschikt zijn om ook populatiegegevens van wild en schadeveroorzakende faunasoorten te verzamelen. Haar leden kennen het veld immers als geen ander.

Om de organisatie van de tellingen en het verwerken van de telgegevens binnen de WBE te stroomlijnen is het raadzaam dat het bestuur hier één of twee personen (faunacoördinator) mee belast.

Nieuw

Voor het eerst worden de telgegevens ingevoerd in het Nederlands Wild Registratie Systeem (NWRS). Verzamelformulieren en ook het Excel bestand op intranet zijn overbodig geworden, omdat telcijfers niet meer als totaal worden doorgegeven maar per telsector. Zo blijven de ruwe telcijfers bewaard en verkleint dit het risico op fouten.

Veel WBE's tellen al in zogenaamde telsectoren. Om telgegevens in te voeren in het NWRS dienen deze telsectoren eerst digitaal aangemaakt en ingetekend te worden in het NWRS. In de bijlage 'handleiding telsectorindeling' van deze telinstructie, staan de voorwaarden waar een telsector aan moet voldoen. Veel WBE's gebruiken een zelfde telsectorindeling voor de voorjaarsstelling van ganzen en kraaiachtigen die ook van toepassing kan zijn voor de

wintertelling of voor het reewild. Wanneer u per telling echter een andere telsectorindeling wil aanhouden, dan is dat ook mogelijk in het NWRS.

Voordelen digitale verwerking in NWRS

Digitale verwerking in het NWRS zal op den duur minder werklast vergen van de WBE-secretaris. In het NWRS zijn namelijk een aantal aanpassingen doorgevoerd wat de organisatie en verwerking van de telling makkelijker maakt. Zo kan het WBE- bestuur meer taken delegeren, waardoor de werklast beter wordt verdeeld. Een WBE-secretaris of faunacommissaris kan bijvoorbeeld tellers machtigen de telcijfers zelf in te voeren. Ook kunnen topografische kaarten van telsectoren makkelijk worden uitgeprint en uitgedeeld worden aan de tellers.

Daarnaast is een digitaal systeem minder foutgevoelig door automatische optelsommen. Nieuw is het met stip kunnen intekenen van grote groepen (bijvoorbeeld meer dan 20 meerkoeten) op een digitale kaart. Telcijfers zijn bovendien op een kleiner detailniveau zichtbaar, waardoor ontwikkelingen/ verspreiding van soorten binnen een WBE beter te volgen zijn. De voorlopige cijfers zijn direct zichtbaar in het NWRS.

2. Instructie

Doel:

Vaststellen van het aantal in de winter aanwezige knobbelzwanen en meerkoeten (het zo goed mogelijk vaststellen van absolute aantallen).

Waar tellen?

De *gehele WBE* wordt geteld, ook het gebied dat niet behoort tot de jachtvelden, de zogenaamde blanco gebieden. Overleg met terreinbeherende organisaties en derden zodat ook deze blanco gebieden of 'witte vlekken' met de telling worden meegenomen. Het hele WBE gebied is opgedeeld in telsectoren (zie bijlage 2 handleiding telsectorindeling).

Wanneer tellen?

Doorgaans vind de wintertelling plaats op de **3^e zaterdag in januari**. Dit jaar valt de wintertelling op **zaterdag 21 januari 2012**. De telling vindt in de ochtend plaats. Denk er aan dat de telgroepen binnen de hele WBE op hetzelfde tijdstip gaan tellen (na 09.15 uur).

Wie telt?

Telsectoren worden elk met een telgroep van minimaal 2 personen geteld. Beter is om met 3 personen te tellen, omdat de chauffeur zijn aandacht bij de weg moet houden. Van te voren moet duidelijk zijn welke natuur- en recreatiegebieden door de WBE worden geteld en welke door terreinbeherende organisaties (TBO's). Door goede afstemming tussen TBO's en de WBE voorkomt men dubbeltellingen. **We verzoeken u als fauna-coördinator voor zover dat nog niet is gebeurd heldere afspraken te maken met de desbetreffende terreinbeherende natuurorganisatie over wie waar telt.** Gebieden kunnen natuurlijk ook samen met de beheerders worden geteld. Door samen te tellen kunnen de resultaten breed worden gedragen.

Vormt een water een scheiding van een telsector, spreek dan van te voren af wie het water telt.

Voorbereiding en aanpak

- a) Opdeling *hele* WBE in telgebieden (sectoren), zodat een telgroep van minimaal 2 personen per telsector kan tellen;
- b) Instructie aan telgroepen door de faunacoördinator in de WBE;
- c) Uitleg aan tellers hoe zal worden geteld
 - doorkruisen van het hele telgebied met auto en/of lopend of varend, afzoeken van onoverzichtelijke terreindelen binnen dat telgebied
 - aantallen waarnemingen noteren op het telformulier. Wanneer geen knobbelzwanen of meerkoeten worden waargenomen, dan 0 invullen!
 - Vaststellen telgroepen per telgebied (sector);
- d) Uitreiken telformulieren en kaarten telsectoren aan tellers;

- e) Inleveren telformulieren;
- f) Invoer in het NWRS.

Wanneer tellers de resultaten zelf invoeren in het NWRS, zullen de telformulieren na de digitale invoering moeten worden ingeleverd bij de faunacommissaris.

Aandachtspunten:

- **Als er geen meerkoeten of knobbelzwanen worden waargenomen tijdens de telling dan een '0' invullen!** Wanneer er niet geteld is, vul dan in: 'telling niet uitgevoerd'. Wanneer niets is ingevuld is het immers niet duidelijk tijdens de gegevensverwerking of er wel of niet is geteld. Ook in het NWRS kunt u opgeven of er in een telsector wel of niet geteld is.
- **Grote groepen meerkoeten (>20) kunnen worden ingetekend op de meegegeven topografische kaart.** De grootte van de groep kan worden genoteerd op het telformulier. De WBE secretaris/ faunacoördinator kan deze groepen na afloop weer intekenen op een digitale kaart in het NWRS. De teller kan dus zowel individuen turven als groepen dieren in tientallen noteren die hij/ zij geclusterd tegen komt in het veld.
- Overvliegende vogels tellen we niet mee om dubbeltellingen te voorkomen. Deze strijken vaak later neer op een terrein waar op dat moment ook geteld wordt.
- Indien u een grote groep knobbelzwanen of meerkoeten waarneemt **vlak buiten òf binnen de grenzen van de eigen telsector** kunt u -om dubbeltellingen te voorkomen- dit noteren in het aparte vak aan de achterzijde van het telformulier. Graag tijdstip van waarneming, groeps grootte en soort vermelden. Achteraf kan dan met uw buurttelsector, of aangrenzende WBE, worden besproken of zij deze groepen wel of niet hebben waargenomen en wie deze aantallen meeneemt op het telformulier.
- Het doorkruisen van een telsector kan per auto, fiets, lopend of varend. Als men een goed zicht op een groep vogels wil hebben om deze accuraat te kunnen tellen kunnen de dieren beter benaderd worden met de auto dan lopend. Een langzaam rijdende of stilstaande auto heeft namelijk een veel minder verstorend effect op vogels dan een wandelaar. Vogels op grote wateren en eilanden kunnen eventueel met de boot worden geteld. Spreek af wie de grotere wateren telt.
- De vaste telroute moet zijn aangegeven op de topografische kaart. Volg de vastgelegde telroute van voorgaande jaren. Indien wordt afgeweken, geef dit dan duidelijk aan. Dit is belangrijk voor de standaardisatie van de telmethode en betrouwbaarheid van de resultaten. Bij voorkeur wordt een telsector jaarlijks door dezelfde personen en op dezelfde wijze geïnventariseerd. Wanneer tellers niet elk jaar beschikbaar mochten

zijn dan kan, met behulp van de kaart en ingetekende route, toch hetzelfde traject worden afgelegd.

Organisatie na de telling

Spreek af dat de telformulieren aan het eind van de teldag worden verwerkt in het NWRS dan wel worden ingeleverd bij de faunacoördinator, zodat hij de digitale verwerking kan uitvoeren. Na invoering in het NWRS dient het telformulier alsnog bij de faunacoördinator te worden ingeleverd, zodat deze bewaard kan worden voor het archief van de WBE. Vergeet niet de kaart met de groepen en de telroute in te leveren bij de faunacoördinator.

Let op: ook wanneer er wel geteld is en er desondanks geen knobbelzwanen of meerkoeten zijn waargenomen en de score dus 0 is, dient dit ingevuld te worden in het NWRS. De waarde 0 is namelijk net zo belangrijk als iedere andere waarde!

Als de telling niet heeft plaatsgevonden, dan verzoeken wij u om aan ons door te geven dat de telling niet is uitgevoerd. U dient dit dan ook aan te geven in het NWRS. Nadat de telsector is aangemaakt gaat u naar de telinvoer. Door het aantal tellers op nul te zetten geeft u aan dat er in de betreffende telsector geen telling is uitgevoerd. (Zie ook de uitgebreide handleiding wintertelling NWRS te vinden op www.nwrs.nl en de verkorte handleiding NWRS bij deze verzending).

De WBE registreert de telcijfers in het NWRS **vóór 21 februari 2011**

Let op: Telgegevens worden in principe niet meer verwerkt door de KNJV. Wanneer u echter tegen problemen oploopt kunt u natuurlijk contact opnemen met onze helpdesk via het contactformulier in het NWRS. De KNJV helpt u dan de telcijfers alsnog in het NWRS in te voeren.

Wanneer in uitzonderlijke gevallen de telcijfers van deze wintertelling niet in het NWRS ingevoerd kunnen worden, dan kunt u de kopieën van de ingevulde telformulieren en bijbehorende kaarten (voor iedere telsector één telformulier en kaart), opsturen naar de KNJV, t.a.v. afdeling faunazaken (Postbus 1165, 3800 BD Amersfoort). Wanneer u aangeeft wat de reden was waarom de telgegevens niet in het NWRS verwerkt konden worden, kunnen we u mogelijk verder helpen. Bewaart u zelf de originele telformulieren voor uw eigen archief, het kan zijn dat u wordt nagebeld over onduidelijkheden en wellicht kunnen we u alsnog ondersteunen met de invoer in het NWRS.

Bijlage 1. Telformulier voor de tellers

Dit formulier kopiëren voor de tellers

Telformulier Wintertelling Knobbelzwanen en meerkoeten per telsector

WBE / Organisatie: _____

Telsector: _____ Aantal ha: _____

Datum telling: 21-01-2012

Naam tellers: _____

Vertegenwoordigde organisaties: _____

Tijdstip begin telling: _____ Tijdstip eind telling: _____

AANTAL		Knobbelzwanen	Meerkoeten
Individen			
	<i>turven</i>		
Groepen	1		
	<i>groeps</i>		
	2		
	<i>grootte</i>		
	3		
	<i>in cijfers</i>		
	4		
	5		
	6		
	7		
8			
9			
10			
subtotaal individuen			
subtotaal groepen			
totaal aantal			

Dubbeltellingen

Indien er grote groepen vogels zijn geteld buiten of binnen de eigen telsector: gelieve in dit vak de soort, het aantal en de locatie te vermelden en het tijdstip van waarneming.

Let op: Deze gegevens worden niet meegenomen in de resultaten, maar dienen slechts ter geheugensteun om na afloop van de telling met uw buurteller af te stemmen op eventuele dubbeltellingen. Stem af wie de telresultaten uiteindelijk op zijn of haar telformulier laat staan.

Eventuele opmerkingen:

.....
.....

WBE telgegevens leveren een bron van informatie. Tellen is een serieuze aangelegenheid. Maak er werk van!

Bijlage 2: Handleiding telsectorindeling wintertelling

Doel

De gehele WBE wordt in één ochtend geteld. De telling moet **gebiedsdekkend** zijn. Een gebiedsdekkende telling vergt veel organisatie, maar levert het beste beeld op van de getelde populatie. Om een gebiedsdekkende telling uit te voeren is het noodzakelijk om de WBE in te delen in telsectoren (te tellen deelgebieden), **zodanig dat het gehele WBE gebied is toebedeeld aan sectoren.**

Belang van telsectoren

Door met telsectoren te werken wordt het duidelijk wat eventuele “blanco” telgebieden zijn. Dit zijn gebieden waar voorheen geen telgegevens van beschikbaar waren, omdat niet elk jachtveld, beheergebied of landgoed werd geteld of doordat sommige jagers niet zijn aangesloten bij de WBE. Met een telsectoren indeling kunnen deze “witte vlekken” wel worden meegenomen.

Wanneer er in telsectoren geteld wordt zijn er over het algemeen minder tellers nodig dan wanneer iedere jager alleen zijn eigen jachtveld telt.

Telsectoren

De grootte van een telsector wordt zo bepaald dat de tijdsinspanningen te vergelijken zijn en het gehele gebied in één ochtend op vogels geïnventariseerd kan worden door een telgroep (± 2-3 personen). Een telsector kan zowel samengevoegde jachtvelden omvatten als gebieden niet zijnde jachtvelden (industrieterrein, natuurgebied, etc.). Binnen de WBE zijn geen gebieden meer die niet tot een telsector behoren. Kortom de gehele WBE is opgedeeld in telsectoren. Jachthouders mogen hun eigen jachtveld tellen maar kunnen daarnaast dus om- of tussenliggende gebieden met de inventarisatie meenemen - mits het jachtveld niet zodanig groot is dat het een telsector in zijn geheel kan zijn. De groottes van een telsector kunnen verschillen per WBE en zijn afhankelijk van de overzichtelijkheid van het gebied en mogen naar eigen inzicht worden ingedeeld. Sommige WBE's gebruiken dezelfde telsectorindeling voor de wintertelling als de voorjaarstelling voor ganzen en kraaiachtigen. Deze indeling kan een prima basis zijn voor de wintertelling, maar kan ook afwijken.

Let op: Telsectoren verschillen van de representatieve telgebieden die voor de wild-trendtelling worden gebruikt. Deze representatieve telgebieden bestrijken in totaal ongeveer 1/10 deel van de WBE, terwijl telsectoren tezamen **de gehele oppervlakte van het WBE gebied beslaan.**

Aandachtspunten:

- Sommige WBE's liggen in meerdere provincies. **Zorg ervoor dat de sectorgrenzen niet provincieoverschrijdend zijn! Ook kunnen afzonderlijke telsectoren nooit de grenzen van de WBE overschrijden,** maar zullen op de buitengrens moeten liggen. Dit is noodzakelijk voor de verwerking en analyse van de resultaten.

- Als er in een bepaald gebied geen meerkoeten of knobbelzwanenvoorkomen (bijv. bosgebieden) dan is het toch noodzakelijk dit gebied toe te wijzen aan een telsector. Op het telformulier voor deze telsector wordt een 0 ingevuld. Dit om op basis van de telformulieren de gebieden waar geen vogels zijn te kunnen onderscheiden van gebieden waar niet geteld is. Wanneer er niet geteld is wordt 'telling niet uitgevoerd' vermeld op het telformulier en wordt dit opgegeven in het NWRS.
- Grote natuur of recreatieterreinen in het WBE werkgebied behoren te worden ingedeeld als een aparte telsector, om ze te kunnen onderscheiden van andere gebieden.
- Als grenzen van telsectoren kunnen het beste landschappelijke grenzen worden aangehouden, zoals dijken of sloten.
- Leg de telroutes vast op kaart en leg vast of per auto, per boot, fiets of wandelend wordt geteld

Wie telt wat?

Het moet duidelijk zijn welke gebieden door TBO's geteld worden en welke door jagers. Grote aaneensluitende (natuur)gebieden kunnen het beste geteld worden door TBO's terwijl kleinere (natuur)gebieden weer meegenomen kunnen worden door de WBE's. Over scheidingen zoals rivieren en meren moet ook duidelijkheid bestaan; wie telt bijvoorbeeld het water mee dat als grens tussen twee gebieden wordt gebruikt? Door heldere afspraken te maken voorkomt men dat een gebied dubbel geteld wordt. Noteer apart de dieren die op de dijk, nabij een sloot zitten, mogelijk dat deze later in de sloot zitten en door de burens worden meegenomen.

Ook buitendijkse tellingen vanaf het land en boottellingen kunnen leiden tot dubbeltellingen. Om dit te voorkomen kunnen buitendijkse gebieden een eigen telsector krijgen toebedeeld. Ook kan er besloten worden om de boottellingen te beperken tot vogels die op het water zitten en de buitendijkse tellingen te beperken tot vogels die op het land zitten. Het is dus belangrijk goede afspraken te maken over wie wat telt.

Vastlegging in het NWRS

Om de grote hoeveelheid telgegevens goed te kunnen verwerken en te interpreteren vragen we de WBE's om de telsectoren duidelijk vast te leggen. Degene die de telgegevens verwerkt met kaart en telsectorindeling kan dan eenvoudig achterhalen waar geteld is en hoeveel vogels daar zaten.

De telsectoren en bijbehorende grenzen worden daarom **ingetekend op een topografische kaart in het NWRS**. Neem de grenzen over van de kaart die u de afgelopen jaren heeft

gebruikt. Werkte de WBE nog niet met telsectoren, dan is het raadzaam om de telsectoren en bijbehorende routes eerst in te tekenen op een geprinte topografische kaart, om als basis te gebruiken.

Bij het aanmaken van de telsectoren **in het NWRS** door de WBE-secretaris krijgen alle telsectoren een eigen unieke naam en een eigen code. De naam kan bij het aanmaken van een telsector vrij gekozen worden. De code wordt in het NWRS automatisch gegenereerd. Deze bestaat uit de provinciecode, het WBE nummer en een nummer voor de telsector (bv. FL0281_007). Teken de grenzen zo zorgvuldig mogelijk in. Houdt hierbij rekening dat gewijzigde telsectoren een nieuwe code krijgen. Wanneer een WBE provincieoverschrijdend is kan de WBE-secretaris in het NWRS aangeven in welke provincie de telsector ligt. Een telsector mag geen provinciegrens overschrijden en kan dus maar in één van beide provincies liggen. Een handleiding voor het aanmaken van telsectoren in het NWRS is te vinden op www.nwrs.nl

Door de kaart van de telsector uit te printen uit het NWRS kunnen deze kaarten eenvoudig overhandigd worden aan de tellers waarin duidelijk hun telgebied staat aangegeven. De WBE-secretaris of fauncoördinator kan op deze geprinte kaart de vastgestelde route intekenen, zodat duidelijk is voor tellers hoe ze de route moeten afleggen.

Voorbeeld indeling

Hieronder ziet u de opdeling van WBE Fivelgo (provincie Groningen) in 10 telsectoren welke wordt gebruikt voor de KNJV voorjaarstelling. In zwart de WBE grens, in rood de grenzen van de telsectoren en in gele arcering de representatieve telgebieden voor de trendtelling van de wildsoorten. Alleen de nummering ontbreekt nog.

